

مصطفی بن حسین تفرشی

تفرشی، مصطفی بن حسین، رجالی و اصولی و [فقیه املی](#) در سده دهم و یازدهم است.

فهرست مندرجات

- ۱ - [معرفی اجمالی](#)
- ۲ - [تولد](#)
- ۳ - [اساتید](#)
 - ۳.۱ - [استاد اجازه](#)
 - ۳.۲ - [اساتید دیگر](#)
- ۴ - [شاگردان](#)
- ۵ - [درگذشت](#)
- ۶ - [جایگاه علمی](#)
- ۷ - [مهمترین اثر](#)
 - ۷.۱ - [انگیزه تالیف](#)
 - ۷.۲ - [تمجید](#)
 - ۷.۳ - [ویژگی‌ها](#)
 - ۷.۴ - [حاشیه نویسان](#)
- ۸ - [فهرست منابع](#)
- ۹ - [پانویس](#)
- ۱۰ - [منبع](#)

معرفی اجمالی

سید میر مصطفی بن حسین حسینی تفرشی (متوفای بعد از سال ۱۰۴۴ق) آقا بزرگ می نویسد او در سال ۱۰۴۴ زنده بوده است.

[۱] آقا بزرگ تهرانی، الذریعه، ج ۴، ص ۲۲۳.

یکی از [اکابر علمای شیعه](#) در قرن یازدهم و از میرزترین شاگردان [شیخ عبدالله تستری](#) و [محقق کرکی](#) بوده است.

مرحوم [میرزا محمد اردبیلی](#) درباره وی فرموده است: «او سید اجل، جلیل القدر، رفیع الشأن عظیم المنزله، فاضل کامل است و مقام وی بالاتر از آن است که بتوان او را توصیف کرد».

[۲] جامع الرواه، ج ۲، ص ۱۳۳.

مرحوم [میرزا عبدالله افندی](#) گفته است: «وی عالم محقق و تقه و فاضل است»

[۳] ریاض العلماء، ج ۵، ص ۲۱۲.

تولد

شرح حال، [سیال](#) و محل تولد او در منابع نیامده است.

[۴] مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸، قم ۱۴۱۸.

اساتید

گفته‌اند که وی با دانشمندانی چون [شیخ محمدتقی مجلسی](#)، [شیخ بهاء‌الدین عاملی](#) و [میرزا محمد رجالی استرآبادی](#) معاصر بوده و از آنان [حدیث نقل](#) کرده است.

[۵] [محمدباقر بن زین العابدین خوانساری](#)، روضت الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۷.

- [۶] مدرس تبریزی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۴۰۳.
 [۷] مصطفی بن حسین نفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸، قم ۱۴۱۸.

← استاد اجازة

- مهمترین استاد وی **مولی عبدالله نُسْتَری** بوده که نفرشی در **کتاب خود**
 [۸] مصطفی بن حسین نفرشی، نقدالرجال، ج ۳، ص ۹۹، قم ۱۴۱۸.
 او را بسیار ستوده و بیشترین نکات تحقیقی آن را از او دانسته
 [۹] عبدالله بن عیسی افندی اصفهانی، ریاض العلماء و حیاض الفضلاء، ج ۵، ص ۲۱۲، چاپ احمد حسینی، قم ۱۴۰۱-۱۴۱۵.
 و در ۱۰۱۹ از وی **اجازة روایی** گرفته است.
 [۱۰] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ستون ۴۶۰، چاپ احمد منزوی، تهران ۱۳۳۷ ش.
 [۱۱] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، طبقت اعلام الشیعة: الروضة النضرة فی علماء الماه الحادیة عشره، ج ۱، ص ۵۶۶ پانویس، بیروت ۱۴۱۱/۱۹۹۰.

← اساتید دیگر

- وی همچنین از محضر عبدالعالی بن علی کزکی، فرزند **محقق ثانی**، بهره برده و از او **روایت** کرده است.
 [۱۲] مصطفی بن حسین نفرشی، نقدالرجال، ج ۳، ص ۶۴، قم ۱۴۱۸.
 [۱۳] محمدبن حسن حرّ عاملی، امل الامل، ج ۱، ص ۳۲۲، چاپ احمد حسینی، قسم ۲، قم ۱۳۶۲ ش.

خوانساری

- [۱۴] محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضت الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۸.
 احتمال داده است که سیدفیض الله بن عبدالقاهر حسینی نیز از جمله استادان وی بوده باشد.

شاگردان

نصیر الدین محمد و

درگذشت

- تاریخ درگذشت نفرشی معلوم نیست،
 [۱۵] مدرس تبریزی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۴۰۳.
 [۱۶] مصطفی بن حسین نفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸، قم ۱۴۱۸.
 به نوشته **آقابزرگ طهرانی**
 [۱۷] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعة الی تصانیف الشیعة، ج ۴، ص ۲۲۴، چاپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
 [۱۸] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعة الی تصانیف الشیعة، ج ۲۴، ص ۲۷۴، چاپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
 [۱۹] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ستون ۴۶۰، چاپ احمد منزوی، تهران ۱۳۳۷ ش.
 او تا ۱۰۴۴ **زنده** بوده است.

جایگاه علمی

- سیره نویسن شیعیه از نفرشی به بزرگی یاد کرده و وی را به تبحر در **علم رجال** و رفعت شأن علمی و ژرف نگری ستوده‌اند.
 [۲۰] محمدبن علی اردبیلی، جامع الرواة و ازاحة الاشتباهات عن الطرق و الاسناد، ج ۲، ص ۲۳۳، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
 [۲۱] محمدبن حسن حرّ عاملی، امل الامل، ج ۱، ص ۳۲۳، چاپ احمد حسینی، قسم ۲، قم ۱۳۶۲ ش.
 [۲۲] عبدالله مامقانی، مقباس الهدایة فی علم النرایة، ج ۴، ص ۸۱، چاپ محمدرضا مامقانی، قم ۱۴۱۱-۱۴۱۳.
 [۲۳] مصطفی بن حسین نفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸-۱۰، قم ۱۴۱۸.

خوانساری

- [۲۴] محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضت الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۸.
 او را از پیشندان سرشنس در دانش رجال حدیث دانسته و وی را به کمال و **ثافت** و **عدالت** و **دقت** در **ضبط**، ستوده است.

مهمترین اثر

اشتهار نفرشی بیشتر مرهون کتاب **نقدالرجال** اوست که در باره شناخت راویان حدیث نوشته و در ۱۰۱۵ آن را به پایان برده است.

← انگیزه تالیف

هدف وی از تألیف این اثر، به گفته خودش،

[۲۶] مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، ص ۳۴، قم ۱۴۱۸.

تدوین کتابی بوده که جامع تمامی روایان حدیث، به دور از خطا، همراه با نظم و ترتیب و در بر دارنده آرای دانشمندان این علم باشد تا کمبود تألیفات پیشینیان را جبران کند.

← تمجید

رجالیان مشهور، کاتب وی را بسیار سؤمند و دقیق و از بهترین آثار در رجال شناسی دانسته‌اند.

[۲۷] محمد بن علی اردبیلی، جامع الرواة و ازاحة الاشتباهات عن الطرق و الاسناد، ج ۲، ص ۲۳۳، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.

[۲۸] محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۷-۱۶۸.

← ویژگی‌ها

برخی از ویژگی‌های کار تفرشی عبارت است از:

اکتفا نکردن به **توثیق** یا **تضعیف** افراد و استناد به توثیق‌های فقها در منابع فقهی؛

نام بردن از برخی از شاگردان و استادان روایان حدیث؛

ژرف نگری و اختلاف نسخه‌های اصول رجالی؛

نقد و بررسی آرای رجالی **علامه حلی** و **ابن داوود**؛

ابتکار در حل برخی مشکلات رجالی.

[۲۹] مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۱۴-۱۵، قم ۱۴۱۸.

تفرشی، برخلاف روش معمول رجالیان معاصرش برخی از فقهای بزرگ را در شمار روایان آورده است.

[۳۰] محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۸.

← حاشیه نویسان

شماری از فقها و علمای رجال بر نقدالرجال حاشیه نوشته‌اند، از جمله شیخ محبتی مجلسی، **سیدعبدالله جزایری**، **سیدنعمت الله جزایری**، آقا محمدعلی کرمانشاهی فرزند **وحید بهبهانی** و **مولی عنایت الله فیهایی**.

[۳۱] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۶، ص ۲۲۷-۲۲۸، چاپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.

شیخ عبدالنبی کاظمی بر آن تکمله‌ای نگاشته است.

[۳۲] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۴، ص ۴۱۷، چاپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.

[۳۳] محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۲۴، ص ۲۷۵، چاپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.

خود تفرشی نیز سال‌ها پس از تألیف این کتاب، بر آن حاشیه‌هایی افزوده، از جمله سال درگذشت برخی معاصران را ذکر کرده است.

[۳۴] مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۳، ص ۹۹ پانویس ۳، قم ۱۴۱۸.

[۳۵] مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۴، ص ۳۳ پانویس ۷، قم ۱۴۱۸.

فهرست منابع

(۱) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، چاپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.

(۲) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، طبقات اعلام الشیعه: الروضه النضرة فی علماء الماه الحادیه عشره، بیروت ۱۴۱۱/۱۹۹۰.

(۳) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، چاپ احمد منزوی، تهران ۱۳۳۷ ش.

(۴) محمد بن علی اردبیلی، جامع الرواة و ازاحة الاشتباهات عن الطرق و الاسناد، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.

(۵) عبدالله بن عیسیٰ اصفهانی، ریاض العلماء و حیاض الفضلاء، چاپ احمد حسینی، قم ۱۴۰۱-۱۴۱۵.

(۶) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، قم ۱۴۱۸.

(۷) محمد بن حسن حرّ عاملی، امل الامل، چاپ احمد حسینی، قم ۱۳۶۲ ش.

(۸) محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات.

(۹) عبدالله مامقانی، مقبل الهدایه فی علم الذرایه، چاپ محمد رضا مامقانی، قم ۱۴۱۱-۱۴۱۳.

(۱۰) مدرس تبریزی، ریحانة الالذنب.

۱. [↑](#) آقا بزرگ تهرانی، الذریعه، ج ۴، ص ۲۲۳.
۲. [↑](#) جامع الرواه، ج ۲، ص ۱۳۳.
۳. [↑](#) ریاض العلماء، ج ۵، ص ۲۱۲.
۴. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸، قم ۱۴۱۸.
۵. [↑](#) محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۷.
۶. [↑](#) مدرس تبریزی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۴۰۳.
۷. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸، قم ۱۴۱۸.
۸. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۳، ص ۹۹، قم ۱۴۱۸.
۹. [↑](#) عبدالله بن عیسی افندی اصفهانی، ریاض العلماء و حیاض الفضلاء، ج ۵، ص ۲۱۲، چپ احمد حسینی، قم ۱۴۰۱-۱۴۱۵.
۱۰. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ستون ۴۶۰، چپ احمد منزوی، تهران ۱۳۳۷ ش.
۱۱. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، طبیقت اعلام الشیعه الروضه النضره فی علماء الماء الحادیه عشره، ج ۱، ص ۵۶۶ پانویس، بیروت ۱۴۱۱/۱۹۹۰.
۱۲. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۳، ص ۶۴، قم ۱۴۱۸.
۱۳. [↑](#) محمد بن حسن حرّ عاملی، امل الامل، ج ۱، ص ۳۲۲، چپ احمد حسینی، قسم ۲، قم ۱۳۶۲ ش.
۱۴. [↑](#) محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۸.
۱۵. [↑](#) مدرس تبریزی، ریحانة الادب، ج ۳، ص ۴۰۳.
۱۶. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸، قم ۱۴۱۸.
۱۷. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۴، ص ۲۲۴، چپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۱۸. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۲، ص ۲۷۴، چپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۱۹. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ستون ۴۶۰، چپ احمد منزوی، تهران ۱۳۳۷ ش.
۲۰. [↑](#) محمد بن علی اردبیلی، جامع الزواة و ازاحة الاشتباهات عن الطّرق و الاسناد، ج ۲، ص ۲۳۳، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۲۱. [↑](#) محمد بن حسن حرّ عاملی، امل الامل، ج ۱، ص ۳۲۳، چپ احمد حسینی، قسم ۲، قم ۱۳۶۲ ش.
۲۲. [↑](#) عبدالله مامقانی، مقبلس الهدایه فی علم الترایه، ج ۴، ص ۸۱، چپ محمد رضا مامقانی، قم ۱۴۱۱-۱۴۱۳.
۲۳. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۸-۱۰، قم ۱۴۱۸.
۲۴. [↑](#) محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۸.
۲۵. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۱۲-۱۳، قم ۱۴۱۸.
۲۶. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، ص ۳۴، قم ۱۴۱۸.
۲۷. [↑](#) محمد بن علی اردبیلی، جامع الزواة و ازاحة الاشتباهات عن الطّرق و الاسناد، ج ۲، ص ۲۳۳، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۲۸. [↑](#) محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۷-۱۶۸.
۲۹. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۱، مقدمه، ص ۱۴-۱۵، قم ۱۴۱۸.
۳۰. [↑](#) محمدباقر بن زین العابدین خوانساری، روضات الجنات فی احوال العلماء و السادات، ج ۷، ص ۱۶۸.
۳۱. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۶، ص ۲۲۷-۲۲۸، چپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۳۲. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۴، ص ۴۱۷، چپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۳۳. [↑](#) محمدحسن آقابزرگ طهرانی، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۲، ص ۲۷۵، چپ علی نقی منزوی و احمد منزوی، بیروت ۱۴۰۳/۱۹۸۳.
۳۴. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۳، ص ۹۹ پانویس ۳، قم ۱۴۱۸.
۳۵. [↑](#) مصطفی بن حسین تفرشی، نقدالرجال، ج ۴، ص ۳۳ پانویس ۷، قم ۱۴۱۸.

منبع

دانشنامه جهان اسلام، بنیاد دائرة المعارف اسلامی، برگرفته از مقاله «مصطفی بن حسین تفرشی»، شمار ۳۶۷۷، سایت اندیشه قم.

رده‌های این صفحه: [تراجم](#) | [علمای شیعه](#) | [علمای قرن یازدهم](#)